

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Teknolohiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksemme työryhmän mietinnöstä. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on useita kannatettavia julkisia hankintoja koskevia uudistuksia. Toteutuessaan ne edistävät julkisten hankintojen toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Julkisten ICT-hankintamarkkinoiden kilpailua on välttämätöntä lisätä yhteiskunnan digikehityksen edistämiseksi ja julkistalouden tasapainottamiseksi. Vain toimivat markkinat ja reilut kilpailutuskäytännöt tuottavat parhaat ratkaisut laadun ja kustannusten suhteen. Julkisen sektorin asiakkuudet ovat ICT-yrityksille myös ponnahduslauta kasvuun ja kansainvälistymiseen. Parhaimmillaan ne mahdollistavat innovatiivisten ratkaisujen kehityksen ja kokeilun. Hankinnat on siksi järjestettävä siten, että ne eivät sulje yritysten ovia viedä tuotteitaan laajemmille markkinoille.

Käsillä olevan mietinnön esitykset vastaavat moneen hallitusohjelman tavoitteeseen koskien hankintamarkkinoiden avoimemman kilpailun edistämistä ja julkisen talouden kestäväyttämistä. Erityisen kannatettavana pidämme esitystä sidosyksiköiden eli in-house-yhtiöiden käytön rajoittamisesta asettamalla näiden omistukselle 10 prosentin vähimmäisomistusosuusvaatimus. Esitystä olisi kuitenkin täydennettävä siten, että sidosyksikön olisi valittava, toimiiko se yhteishankintayksikkönä vai palveluiden tai tuotteiden toimittajana. Työryhmän ehdotukset markkinakartoituksen tekemisestä, hankintojen osiin jakamisesta sekä kilpailutuksen uusimisesta yhden tarjouksen tilanteessa ovat oikeansuuntaisia, mutta vaativat tarkennusta.

Samalla haluamme muistuttaa, että eräät hallitusohjelman julkisiin hankintoihin liittyvät kirjaukset vaativat toimia, jotka eivät kohdistu suoraan hankintalakiin. Näitä on tärkeitä edistää hankintalain päivityksen rinnalla, jotta hankintareformin hyödyt saavutetaan täysimääräisesti.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Ks. seuraava vastauksemme.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Markkinakartoitus (65 §)

Markkinakartoitusta koskevaan 65 §:än tehtyjen muutosehdotusten mukaan vain merkittävimmistä, yli 10 miljoonan euron arvoisista hankinnoista hankintayksikön olisi tehtävä markkinakartoitus tai muutoin arvioitava hankinnan eri toteutusvaihtoehtoja. Kynnys on euromääräisesti korkea, jolloin sen piiriin tulisi automaattisesti vain pieni joukko kaikkein merkittävimpiä hankintoja. Katsommekin, että markkinakartoitus olisi säädettävä pakolliseksi kaikissa kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Tätä perustelee se, että hallitusohjelman mukaisesti yhteishankintayksiköiden tulisi huomioida kilpailutuksissaan kilpailuolosuhteet ja markkinavaikutukset.

Hallitusohjelman mukaan markkinavuoropuhelu pitäisi tuoda lähtökohtaiseksi osaksi hankintaprosessia. Tätä vasten on positiivista, että markkinakartoitussäännöksiä on täsmennetty siten, että kartoitusvaiheessa hankintayksikkö voisi kuulla alan yrityksiä ja muita asiantuntijoita sekä hyödyntää arviointityökaluja. Jatkovalmistelussa olisi kuitenkin säädettävä tarkemmin markkinavuoropuhelun toteuttamisesta markkinakartoituksen rinnalla. 65 § voitaisiin näin nimetä muotoon ”Markkinakartoitus- ja vuoropuhelu”.

Hankintojen jakaminen osiin (75 §)

Hankintasopimuksen osiin jakamista koskevaan 75 §:än tehty muutosesitys asettaisi hankintayksiköille velvollisuuden jakaa EU-kynnysarvon ylittävä hankinta erillisiin osiin tai kilpailuttaa hankinnan osat erillisillä tarjouskilpailuilla. Ehdotus on kannatettava kilpailun lisäämisen ja erityisesti pk-yritysten tarjouskilpailuun osallistumisen näkökulmasta. Hankinnan jakaminen osiin ei kuitenkaan ole kaikissa tilanteissa tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi esitykseen on sisällytetty perusteet poiketa hankinnan osittamisesta. Markkinakartoituksen tekemiseen perustuvaa poikkeamisperustetta pidämme perusteltuna sikäli, kun se kannustaa hankintayksiköitä markkinatuntemuksen kasvattamiseen. Jos markkinakartoitus säädetään edellä esittämällämme

tavalla velvoittavaksi kaikille kansalliset kynnsarvot ylittävälle hankinnoille, ei tällaista kannustinta kuitenkaan tarvita. Tällöin esitämme, että osiin jakamisesta voitaisiin poiketa, mikäli hankintayksikkö on toteuttanut markkinavuoropuhelun edellyttäen, että siitä säädetään tarkemmin 65 §:ssä. Markkinavuoropuhelun perusteella hankintayksikkö osaa arvioida, miten ja millaisissa osissa hankinta kannattaa toteuttaa. Hankintayksikön tai toimittajan hallintokustannusten lisääntymiseen tai kustannusten jatkuvaan kasvuun perustuvat poikkeussäännökset eivät ole kannatettavia. Ne eivät ole tarpeeksi tarkkarajaisia ja jättävät näin hankintayksiköille kohtuuttoman suuren mahdollisuuden poiketa jakamisveloitteesta.

Pidämme kannatettavana lain 146 §:än esitettyä muutosta, jonka mukaan aiemmasta poiketen jatkossa hankintayksikön päätöksestä olla jakamatta hankinta osiin voisi valittaa markkinaoikeuteen. Tämä saattaa jossain määrin estää perusteetonta jakamisveloitteesta poikkeamista. Samalla on kuitenkin varmistettava, etteivät perusteettomat valitukset hidasta hankintaprosesseja.

Hankintamenettelyn keskeyttäminen (125 §)

Hankintamenettelyn keskeyttämistä koskevaan 125 §:än tehty muutosesitys vastaa hallitusohjelman kirjaukseen, joka edellyttää uusimaan kilpailutuksen, jos siihen saadaan vain yksi tarjous. Esitys on mielestämme oikeasuuntainen. Lähtökohtaisesti se kannustaa hankintayksikköä toteuttamaan hankinnan siten, että kilpailutukseen saadaan useampi tarjous. On myös kohtuullista, että tarjouskilpailu olisi uusittava vain kertaalleen.

Uusintavelvoitetta ei kuitenkaan sovellettaisi, jos hankintayksikkö olisi toteuttanut markkinakartoituksen tai jakanut hankinnan osiin. Poikkeussäännösten osalta voidaan ajatella, että ne pyrkivät kannustamaan hankintayksikköä toteuttamaan hankinnan huolellisesti markkinatilanne selvittäen tai hankinta osittaen. Jos markkinakartoitus säädetään edellä esittämällämme tavalla velvoittavaksi kaikille kansalliset kynnsarvot ylittävälle hankinnoille, ei tällaista kannustinta kuitenkaan tarvita. Täydentävästi esitämme, että uudelleen kilpailuttamisesta voisi välttyä myös, mikäli hankintayksikkö on toteuttanut markkinavuoropuhelun edellyttäen, että siitä säädetään tarkemmin 65 §:ssä.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Ks. edellinen vastauksemme.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Sidosyksiköt ovat julkisten hankintayksiköiden, tyypillisesti kuntien ja hyvinvointialueiden, yhdessä omistamia in-house-yhtiöitä, joilta omistajat voivat ostaa palveluita suoraan ilman kilpailutusta – ja näin ollen ilman vertailua esimerkiksi hinnoista, elinkaarikustannuksista tai laadusta.

Hankintamarkkinoiden sulkeminen kilpailulta vaikuttaa kielteisesti julkiseen talouteen. Tätä käsitystä tukevat viimeaikaiset akateemiset tutkimukset (Jyväskylän yliopisto 2023 & 2024), jotka viittaavat merkittävään tuottavuuspotentiaaliin, jos in-house-yhtiöiden tuottamat palvelut kilpailutettaisiin ja niitä tuottaisivat markkinatoimijat. Reilu ja avoin kilpailu julkisissa hankinnoissa on veronmaksajan ja koko yhteiskunnan etu.

Suomen in-house-yhtiöiden ilmiö on kansainvälisesti poikkeuksellinen: yhtiöt ovat erittäin suuria ja niillä on erittäin paljon omistajia. Näin on varsinkin ICT-sektorilla, jolla yli 10 omistajan yhtiöt kattavat noin 60 prosenttia alan in-house-yhtiöiden yhteenlasketusta liikevaihdosta ja noin 70 prosenttia henkilöstöstä. Sidosyksikköjen alkuperäisenä tarkoituksena oli sallia alueelliset pienet in-house-yhtiöt, joille ulkoistaa kunnan oma toiminta. Nykytila on kaukana tästä. In-house-yhtiöt itsessään eivät ole Suomelle erityinen ilmiö, mutta niiden käyttötapa ja laajuus ovat. Selvitykset (EK 2023) osoittavat, että Suomessa yleistynyttä käytäntöä tehdä kilpailuttamatta sidosyksiköiltä hankintoja vähäisen omistusosuuden nojalla ei verrokkimaissamme ole.

Sidosyksiköitä on systemaattisesti kasvatettu vuosien varrella ja niitä on kaupiteltu erityisesti kunnille kyseenalaisin keinoin. Markkina-oikeuden viimeaikaisten ratkaisujen (MAO 154/2024, MAO 500/2024) myötä on viimeistään käynyt selväksi, että nykyiset pienomistuksiin nojaavat sidosyksikköjärjestelyt ovat lainvastaisia. Tilanteen korjaaminen vaatii sidosyksikkösäännösten tarkentamista hallitusohjelman mukaisesti.

Tätä taustaa vasten pidämme kannatettavana työryhmän esitystä, jonka mukaan hankintayksikön olisi omistettava sidosyksiköstä vähintään 10 prosenttia ja joka estäisi vähimmäisomistusvaatimuksen kiertämisen keinotekoisilla tytär- ja osakkuusyhtiöjärjestelyillä. Tämä vastaa osakeyhtiölain lähtökohtaa, jossa vähemmistöosakkaiden oikeudet laukeavat vasta 10 prosentin omistusosuudella. Kirjausta olisi kuitenkin tarkennettava siten, että vähimmäisomistusosuutta ei voitaisi kiertää myöskään kuntayhtymäjärjestelyiden kautta.

Kiinnitämme huomiota siihen, että työryhmän mietintö ei ota kantaa sidosyksiköiden kaksoisrooliin omistajilleen palveluita tuottavana sidosyksikkönä ja näiden yhteishankintayksikkönä. Kaksoisasema on koettu varsinkin ICT-sektorin markkinatoimijoiden näkökulmasta ongelmalliseksi. Roolien selkiyttäminen ja erottaminen lisäisi yritysten kannusteita tarjota yhteishankkijalle ratkaisuja, kun tarjoamiseen ei liittyisi pelkoa yrityksen liikesalaisuuksien ja tietotaidon päätymisestä palveluita ja tuotteita tuottavan sidosyksikkökilpailijan tietoon.

Ehdotammekin, että lakia täydennettäisiin siten, että sidosyksikön olisi valittava, toimiiko se yhteishankintayksikkönä vai palveluiden tai tuotteiden toimittajana – molemmat rooli eivät olisi mahdollisia samaan aikaan. Asia voitaisiin kirjata 15 §:än seuraavasti:

”Sidosyksikön on määriteltävä toimintansa joko yhteishankintayksikkönä tai tavaroiden, palveluiden tai rakennusurakoiden toimittajana. Tämä määrittely on sitova kaikissa hankintamenettelyissä. Määrittely tulee olla julkisesti saatavilla taaten avoimuuden ja tasapuoliset toimintaedellytykset markkinoille. Määritelmän muuttaminen edellyttää perusteltua syytä ja avointa dokumentointia.”

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Yli 10 omistajan sidosyksiköitä on erityisesti toimialoilla, kuten ICT, talous- ja yleishallintopalvelut sekä muut tukipalvelut, joissa markkinoilla on runsaasti toimijoita, joilla on valmiudet täyttää sidosyksiköiden jättämä aukko. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksen (2/2024) osana tehdyssä kyselyssä valtaosa yrityksistä vastasi, että niillä oli valmius laajentaa toimintaansa, jos kunnat ja hyvinvointialueet korvaisivat sidosyksiköidensä tuotantoa yksityisen sektorin tuotannolla. Usein nämä yritykset pystyivät myös näkemyksensä mukaan tuottamaan heti vastaavia palveluita kuin sidosyksiköt. Vain hyvin harva vastanneista oli sitä mieltä, etteikö toimintaa voisi sopeuttaa kohtuullisessa ajassa vastaamaan sidosyksiköiden tuottamia palveluita.

Valmistelun aikana on nostettu esiin huoli erityisesti pienten kuntien ja harvaan asuttujen seutujen ICT-ratkaisujen saatavuudesta tilanteesta, jossa lukuisten omistajien ICT-palveluihin keskittyneet sidosyksiköt purkautuvat tai pienenevät. Huoli on ymmärrettävä. ICT-alan yritykset ovat kuitenkin varustautuneita vastaamaan pienten kuntien ja ohuen väestöpohjan alueiden erityisiin tarpeisiin ja tarjoamaan kustannustehokkaita ja laadukkaita ratkaisuja.

ICT-alan yritykset tarjoavat monipuolista asiantuntemusta ja palveluita, jotka on räätälöity vastaamaan erityyppisten asiakkaiden, myös pienten kuntien, tarpeita. Yrityksillä on resursseja ja kokemusta luoda ratkaisuja, jotka vastaavat pienempien organisaatioiden rajallisia resursseja ja osaamisvaatimuksia. Monet ICT-yritykset kehittävät skaalautuvia tuotteita ja palveluita, jotka voidaan mukauttaa eri kokoihin organisaatioihin. Tämä mahdollistaa kustannustehokkaiden ratkaisujen tarjoamisen myös pienille kunnille, joilla on rajallinen budjetti ja osaaminen. Monilla ICT-alan yrityksillä on mahdollisuus tarjota palveluita joustavasti paikallisen läsnäolon kautta tai hyödyntäen alihankintaverkostoja. Tämä tekee palveluista saavutettavia myös pienille ja syrjäisille kunnille. Lisäksi ICT-yritykset tarjoavat yhä enemmän pilvipohjaisia ja etäpalveluita, jotka eivät vaadi fyysistä läsnäoloa kunnassa. Tämä vähentää maantieteellisten etäisyyksien merkitystä ja tekee palveluista helposti saavutettavia harvaan asutuilla alueilla.

ICT-alan yritykset voivat solmia kumppanuuksia esimerkiksi kuntien välisissä hankintarenkaissa tai alueellisissa konsortioissa, mikä mahdollistaa palveluiden keskittämisen ja jakamisen useamman pienen kunnan kesken. Tämä tuo skaalahyötyjä ja vähentää yksittäisen kunnan osaamis- ja resurssivaatimuksia. Monet ICT-alan yritykset tarjoavat kokonaisvaltaisia palveluja, mukaan lukien konsultointia, käyttöönoton tukea ja koulutusta. Tämä voi auttaa pieniä kuntia kompensoimaan puuttuvaa ICT-osaamista ja varmistamaan, että ratkaisut ovat tehokkaasti käytössä.

In-house-yhtiöiden purkautuminen avaa markkinat laajemmalle kilpailulle, mikä kannustaa ICT-yrityksiä kehittämään tehokkaita ja innovatiivisia ratkaisuja erikokoisten kuntien erityistarpeisiin. Kilpailu johtaa myös edullisempiin hintoihin ja parempaan palvelutasoon. Markkinoiden kiinni pitäminen johtaisi vastakkaiseen kehitykseen.

Muistutamme lisäksi siitä, että vaikka hankintalailla asetettaisiin sidosyksiköille 10 prosentin vähimmäisomistusraja, ei tämä tarkoittaisi, etteikö sidosyksiköitä voisi olla myös jatkossa. Ne olisivat vain nykyistä pienempiä ja palvelisivat rajatumpaa, oletettavasti seudullista omistajajoukkoa eli vastaisivat alkuperäiseen tarkoitukseensa. Mikään ei myöskään estä nykyisten sidosyksikkömuotoisten in-house-yhtiöiden muuntamista markkinaehtoisiksi toimijoiksi, jotka kilpailevat yhtäläisin ehdoin muiden markkinatoimijoiden kanssa hankinnoista. Toisin sanoen kunnat ja alueet voisivat jatkossakin päättää, tuottavatko ne palvelut itse, omistamansa sidosyksikön kautta vai hankkivatko ne markkinoilta. Näiden valintojen tekeminen oman tuotannon ja hankintojen välillä edellyttää julkisyhteisöiltä nykyistä tarkempaa kokonaistaloudellista punnintaa, mihin erityisesti kuntia ja hyvinvointialueita on eri tavoin ohjattava osana laajempaa hankintareformia.

Suomessa on myös hyvin toimiva yhteishankintayksikkö Hansel. Jos pienillä hankintayksiköillä ei ole resursseja tai osaamista tehdä hankintoja, tarjoaa Hansel mahdollisuuksia osallistua kauttaan yhteishankintoihin. Lisäksi Hanselilta saa kilpailutusapua hankkeisiin, joista ei ole yhteishankintaa.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

--

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

--

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Sidosyksiköiden 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksesta seuraisi monenlaisia taloudellisia ja muita hyötyjä. Vaatimuksesta seuraava sidosyksikkörakenteiden järkevöittäminen lisäisi ennen kaikkea julkisten hankintamarkkinoiden kilpailua, mikä johtaisi ajan myötä hintojen laskuun ja palveluiden laadun paranemiseen. Tämä tasapainottaisi julkista taloutta ja kohentaisi julkisia palveluita.

Uudistus edistäisi myös talouskasvua ja yrittäjyyttä ja vankistaisi näin elinvoimaa ja veropohjaa. Kilpailun lisääntyessä pk-yrityksillä ja uusilla toimijoilla olisi paremmat mahdollisuudet päästä osaksi julkisia hankintoja, mikä rohkaisisi uusien yritysten perustamista ja kannustaisi innovatiivisiin liiketoimintamalleihin. Tämä vahvistaisi paikallista yritystoimintaa ja loisia uusia työpaikkoja, erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Kun yritykset saisivat uusia liiketoimintamahdollisuuksia, tämä kiihdyttäisi myös yksityisiä investointeja ja laajentaisi talouden dynamiikkaa. Kilpailun lisääntyminen edistäisi vientipotentiaalia omaavien innovaatioiden syntymistä, kun yritykset ja julkiset toimijat tekisivät tiiviimpää yhteistyötä uusien ratkaisujen kehittämiseksi. Tämä loisi pohjaa talouskasvulle ja vahvistaisi Suomen kilpailukykyä kansainvälisesti.

Selkeä omistussuhde ja tosiasiallinen määräysvalta sidosyksikköön tukisivat julkisyhteisöjen strategisia investointeja yhteisten palveluiden kehittämiseen. Tämä vähentäisi resurssien käyttöä sidosyksiköihin, jotka eivät vastaisi omistajiensa strategisia tarpeita, mikä johtaisi julkisten varojen tarkoituksenmukaisempaan kohdentamiseen. Lisäksi vaatimus pienentäisi julkisyhteisöjen riskiä sidosyksikön toiminnassa, koska omistusosuus sitouttaisi ne vahvemmin taloudellisiin ja muihin keskeisiin päätöksiin ja vastuusuhteet olisivat selkeämmät.

Kuntayhteistyö voisi myös tiivistyä ja tehostua, kun yksittäisten kuntien täytyisi osallistua omistajaohjaukseen saavuttaakseen palveluiden edut. Lisäksi omistusvaatimus helpottaisi vastuunkantoa kriisitilanteissa, sillä selkeä omistajuus mahdollistaisi paremman koordinaation ja vastuunjaon. Vaatimus lisäisi luottamusta julkisiin hankintoihin, kun sidosyksiköiden omistajuus ja toiminta olisivat avoimempia ja yhdenmukaisempia ja niiden valvonta näin helpompaa.

Julkisten hankintamarkkinoiden avautuminen parantaisi myös toimitus- ja huoltovarmuutta. Kun markkinoille pääsisi laajempi joukko toimijoita, julkiset organisaatiot eivät olisi yhtä riippuvaisia yksittäisistä sidosyksiköistä. Tämä hajauttaisi palveluiden ja tuotteiden tarjontaa, mikä vähentäisi riskiä kriittisten toimintojen häiriintymisestä. Lisäksi kilpailun lisääntyminen loisi kannustimia kehittää uusia ja joustavampia ratkaisuja, jotka tukisivat julkisen sektorin kykyä vastata nopeasti muuttuviin olosuhteisiin.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Pidämme 174 §:än esitettyjä siirtymäsäännöksiä kannatettavina. Ne asettavat riittävän ripeän mutta kuitenkin hallittavissa olevan aikataulun sidosyksikköjärjestelyiden uudistamiselle. Siirtymäsäännökset antavat myös eri alojen yritystoimijoille kohtuullisen aikaraamin valmistautua hankintamarkkinoiden avautumiseen ja kysynnän lisääntymiseen.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

--

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistususuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Emme katso tarpeelliseksi säätää yleisiä poikkeuksia sidosyksiköiden vähimmäisomistusvaatimukseen. Katsomme kuitenkin työryhmän esityksen perusteluissa todetun mukaisesti, että vähimmäisomistusvaatimuksesta voitaisiin poikkeukselliseen yhteiskunnalliseen tarpeeseen perustuen poiketa sellaisten valtio-omisteisten kriittisiä toimintoja koskevien sidosyksiköiden osalta, joita koskeva poikkeus on säädetty erityislaissa. Esimerkkinä mainitaan CSC – Tieteen tietotekniikan keskus, joka vastaa muun muassa LUMI-supertietokoneesta.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien lisääminen hankintalain tavoitteita koskevaan 2 §:ään on muuttuneen turvallisuusympäristön tähden perusteltua. Nämä muutosehdotukset ovat yhteydessä hankintalakiin esitettyyn uuteen 71 §:ään, jossa selvennettäisiin sitä, että hankintayksikkö voi hankinnan kohdetta kuvaavissa määritelmässä asettaa turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevia ehtoja, joilla voidaan varmistaa hankittavan tuotteen, palvelun tai urakan toimivuus ja häiriötön käyttö hankinnan koko elinkaaren ajan. On tärkeää, että huoltovarmuusvaatimusten sisältö ohjataan erityislainsäädäntöön ja itse hankintasopimusten velvoitteisiin, jotta niiden vaatimukset pysyvät oikeasuhtaisina.

Muistutamme, että myös näiden tavoitteiden toteutuminen edellyttää toimivia hankintamarkkinoita, jotka tuottavat kattavan ja varautumiskykyisen toimittajapoolin. Liiallinen riippuvuus esimerkiksi sidosyksiköistä johtaa markkinoiden alikehittymiseen, mikä puolestaan aiheuttaa riskin huoltovarmuuden ja turvallisuuden kannalta epäsuotuisan tilanteen syntymiselle.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Pidämme ehdotusta kannatettavana.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

--

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Pidämme ehdotusta kannatettavana.

Muut huomiot

Lain tavoitteet (2 §)

Lain 2 §:n tavoitesäännöksiin esitetyt muutokset, jotka korostavat hankintojen ekologista, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä ja kustannustehokkuutta, ovat kannatettavia. Muistutamme kuitenkin, että dynaamiset ja hyvin toimivat hankintamarkkinat ovat edellytys asetettujen kestävyys- ja tehokkuuspäämäärien saavuttamiseksi. Lain tavoitteiden saavuttaminen edellyttää näin ollen hallitusohjelmaan kirjattujen hankintauudistusten toimeenpanoa.

Muita huomioita hankintareformista

Hankintalaki on luonteeltaan hankintaprosessin sääntelyä. Siksi sillä ei pystytä toimeenpanemaan sellaisia hallitusohjelmaan kirjattuja julkisten hankintojen uudistuksia, jotka koskevat hankintaprosessia edeltäviä hallintotoimia. Tällaisia hallitusohjelman kirjauksia ovat muun muassa:

”Hallitus parantaa julkisen sektorin tehokkuutta sekä vahvistaa alueellista elinvoimaa ja yrittämisen edellytyksiä rajaamalla julkisen sektorin mahdollisuuksia tuottaa in house-yksiköissä sellaisia tukipalveluita, joissa on olemassa toimiva markkina, kuten siivous-, taloushallinto-, ruoka- ja ICT-palveluissa.”

”Tiukennetaan lainsäädäntöä siten, että sidosyksikköhankintoja voidaan tehdä vain silloin, kun ne ovat kokonaistaloudellisesti edullisempia kuin markkinoilla toimivat vaihtoehdot tai kun tähän on muu erityisen painava julkinen intressi.”

”Kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietojen, kuten ostolaskutietojen julkisuutta sekä oman tuotannon ja ostopalveluiden, vertailukelpoisuutta parannetaan. Ostolaskutietojen julkistaminen tehdään pakolliseksi, julkisuuslain periaatteet huomioiden.”

”Säädetään julkisyhteisöjen ostolaskudata avoimesti ja keskitetysti julkaistavaksi ilman erillistä pyyntöä.”

”Hallitus uudistaa kuntalakea ja hyvinvointialuelakea huomioimaan paremmin taloudellinen vastuullisuus ja kuntien yritystoiminnan markkinavaikutukset.”

Muita lainsäädäntöreittejä (esim. hankintatietolaki, kuntalaki ja hyvinvointialuelaki) ja ohjauskeinoja edellyttävien tavoitteiden valmistelu ei kuitenkaan ole edennyt riittävän ripeästi. Hankintareformin

hyötyjen saavuttaminen edellyttää, että myös näitä uudistuksia viedään eteenpäin määrätietoisesti hankintalain päivittämisen rinnalla.

Mikkilä Joonas
Teknologiateollisuus ry